

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na otvoritvi 9. Delfskega gospodarskega foruma**

Delfi, 10. april 2024

Gospa predsednica Sakellaropoulou,
predsednik Milatović,
predsednik delfskega foruma Tsomokos,
ekscelence,
gospa in gospodje,

hvala, gospod Tsomokos, da ste me povabili na to konferenco in mi omogočili spregovoriti nekaj besed ob devetem srečanju cenjenega Delfskega gospodarskega foruma. Biti prvič tukaj ni le velika čast zame osebno – je tudi poglavje v resnično lepi zgodbi prijateljstva med Grčijo in Slovenijo, ki ga s predsednico Katerino Sakellaropoulou gojiva od lani, ko je njena ekscelence prijazno sprejela moje povabilo, da se udeleži Blejskega strateškega foruma v Sloveniji. Dovolite mi torej, da se vam, draga Katerina, iz vsega srca zahvalim za gostoljubje in prijateljstvo, ki ga Grčija izkazuje Sloveniji.

Moje današnje razmišljanje se bo dotaknilo aktualnih političnih vprašanj, a le na kratko. Bolj se bom osredotočila na teme, ki so ključne za naš uspeh pri iskanju poti do stabilnejše in varnejše prihodnosti za vse nas. Posebej se bom posvetila zamisli razvojne pravičnosti. V povezavi s tem bom govorila tudi o vprašanju, zakaj je manj več, in o tem, da je to lahko bolje.

Kot civilizacija smo zelo napredovali v gospodarstvu in znanosti. A ob vsem napredku človeštva še vedno nismo dosegli ciljev, zapisanih v listini ZN. Nismo le priča vojnām, za katere smo mislili, da so stvar preteklosti. In nismo le priča terorističnim napadom ter medskupnostnim spopadom brez primere, ko sta svetost življenja in človekovo dostojanstvo izničena, če je nekdo "napačne" narodnosti ali vere. Civilno družbo dodatno ogroža naraščajoča zloraba umetne inteligence. Svoboda izbire, misli in vere ter pravice manjšin so vse bolj ogrožene. Da, uporaba umetne inteligence, ki pomeni

tehnološki preboj zgodovinskih razsežnosti z neverjetnimi možnostmi za človekov razvoj, je blagoslov za naš svet. A je obenem lahko tudi prekletstvo. Ponuja strašljive možnosti za razčlovečenje: širjenje zavajajočih informacij je le en primer, kako lahko zlonamerni avtokrati in politični voditelji manipulirajo z javnostjo ter nadzorujejo usodo političnih nasprotnikov doma in v tujini.

Čeprav težave, ki jih imamo kot mednarodna skupnost, zagotovo niso omejene na tehnološke izzive, se sredstva za njihovo premagovanje niso spremenila. Moč je še vedno ključna spremenljivka, ki poganja mednarodne odnose, in državni interesi prevladajo nad skupnim dobrim. Vse pomembneje je, da svojo državo naredimo "spet veliko" na račun drugih ali brez upoštevanja kogar koli. Predlagam, da ne sprejmemo te usmeritve. Nehati moramo razmišljati o tem, kako si bomo povrnili nekdanjo slavo, in odmakniti se moramo od ustaljene miselnosti "kaj bo to prineslo meni". Razpravljati moramo o tem, kaj bo to prineslo nam.

Uporaba vojaške moči, uporaba veta v Varnostnem svetu ZN ali celo namerno prezrtje Varnostnega sveta pri uresničevanju političnih in vojaških ciljev gotovo ni v našem skupnem interesu. Zamisel, da se težave rešujejo vojaško, ni le v nasprotju z mednarodnim pravom, je tudi dokaz – si upam reči – podcenjevanja človeških intelektualnih zmožnosti. Sodelovanje pri tekmovanju, športnem ali katerem drugem, je smiselno, saj nas spodbuja, da vadimo in damo vse od sebe, da bi zmagali ali bili naslednjič boljši. Nasprotno pa v vojni ubijanje drug drugega nima nobenega smisla, saj spodbuja le medsebojno sovraštvo in uničevalnost. V primerjavi s športom za mnoge ne bo več nobenega naslednjič. V vojni izgubijo življenje tako zmagovalci kot poraženci.

Kar me privede k moji osrednji točki. Svet, v katerem želim živeti, je svet, v katerem je normalno stanje mir, in ne vojna. Ta mirni svet lahko temelji le na trajnostnem razvoju. Da pa bi bil trajnostni razvoj smiseln prav vsakemu človeku na tem planetu, mora biti jasno utemeljen. Stremeti mora k pravičnosti – razvojni pravičnosti. Govoriti o trajnostnem razvoju kot takem je nesmiselno ob milijonih lačnih in podhranjenih ter milijonih mladih brez prihodnosti. V družbi, v kateri je dostojno življenje vseh odvisno od trajnostne, ljudem in okolju prijazne gospodarske in družbene usmeritve, mora imeti razvojna pravičnost svoje logično mesto. Brez tako globoko etične usmeritve mednarodne skupnosti ne bomo preživeli kot civilizacija.

Seveda so na poti do razvojne pravičnosti ovire, a jih moramo odločno premagati. Vzemimo varstvo okolja kot tipičen primer. Da, okoljska politika je draga in njeno izvajanje je kratkoročno politično zahtevno. A škoda, ki jo povzročajo podnebne spremembe, in okoljska škoda, ki jo povzročajo vojne, plastični in elektronski odpadki ter še marsikaj, sta še bolj problematični: znašata na desetine trilijonov evrov. Glede na zapletenost okoljskih težav, ki bodo imele vrsto učinkov, če jih ne bomo reševali, resno dvomim, da imajo tisti, ki jim sama pravim oportunistični tabor in ki potihoma verjamejo, da si lahko privoščimo ne meniti se za okoljske težave, prav. Veliko raziskav

je dokazalo, da oportunisti nimajo prav. Če ne bi vsaj nekaj opozoril teh študij že vzeli resno, bi bil naš svet verjetno v slabšem stanju.

Na žalost tako razmišljanje še nima pravega svetovnega dosega. V teoriji in političnih deklaracijah ga seveda ima, a ne tudi v praksi. Kljub neizpodbitnemu napredku v boju proti podnebnim spremembam miselnost "poslovati kot po navadi" vztraja, predvsem pa razvojni pravičnosti ne namenjamo toliko pozornosti, kot si je zasluži. Več je treba storiti, da bi prepričali ljudi, da se vlaganje v naše okolje in enakopravni razvoj izplača. Vse preveč politikov še naprej upravičuje svoj obstoj predvsem s številkami o gospodarski rasti. A ukrepi za večjo gospodarsko rast, kot so zmanjševanje javne porabe, privatizacija in zmanjševanje davkov, niso pravi način za doseganje večje razvojne pravičnosti. Poleg tega ima pomanjkanje razvojne pravičnosti škodljive učinke. Na primer, najrevnejši so prve žrtve vojne in učinkov podnebnih sprememb v svetu in doma. Veliko naših državljanov je bilo šokiranih in srce se jim je paralo, ko so videli obup v očeh teh ljudi, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domove, ki so ostali brez dostopa do hrane in pitne vode, brez dostopa do sanitarne ureditve in brez dostopa do kakovostnega ali sploh kakršnega koli izobraževanja. Ti stradajoči, ranljivi ljudje pogosto postanejo varnostna težava in predmet populističnih političnih kampanj, ki da "nas" branijo pred "njimi".

Ne moremo sprejeti kot nekaj običajnega, da tisti, ki nimajo, lahko postanejo varnostna težava. Predpostaviti moramo, da ima vsak, ki se rodi na tem svetu, pravico do dostojnega življenja. Da, tudi to je teorija. Resničnost nam kaže drugače. Poročilo, predstavljeno v Davosu (2024), je resnično mračno. Najbogatejših pet odstotkov je še povečalo svoje bogastvo, medtem ko je 60 % svetovnega prebivalstva postalo še revnejših. Boriti se moramo proti taki resničnosti.

Razvojno pravičnost je treba graditi na vsaj treh izhodiščih. Prvič, bogatejši del tega planeta se mora naučiti živeti z manj. Trenutno v Sloveniji porabimo za dva planeta in pol virov, kar preprosto ni vzdržno.

Drugič, podatki o gospodarski rasti kot merilu razvoja in napredka ne smejo biti naslovi v medijih. Kot je navedeno v poročilu Agencije ZN za ženske, rast ne zmanjša vedno revščine in ne ustvari enakih priložnosti za napredek. Trenutno celo pogloblja neenakost. Model rasti, ki temelji na porabi in intenzivnem izkoriščanju virov, ni le pospešil podnebne krize – temelji tudi na izkoriščanju slabo plačanega ali celo neplačanega dela revnih, žensk, otrok in migrantov. To ni prav. To ni pot do razvojne pravičnosti. Da lahko koristno prispevaš družbi in državi, v kateri živiš, moraš prejemati dostojno plačo, biti pravično obdavčen, imeti dostop do kakovostnih javnih storitev in na koncu uživati dostojen pokoj.

Tretjič, da bi z manj živeli bolje, se moramo resno lotiti pravičnejše obdavčitve najbogatejših – tako podjetij kot posameznikov. Obdavčitev njihovega premoženja je naložba v kakovostni razvoj družbe, katere del so. Družba, ki se odloči, da nihče ne

bo zapostavljen, je varnejša, ker je manj nagnjena k sporom in ekstremističnemu vedenju. Vse več bogatih ljudi se začanja zavedati pomembnosti načela "manj je več in bolje" in težko jim rečemo idealisti. Pri tem mislim na 200 milijonarjev, ki so pred enim letom nagovorili forum v Davosu in pozvali k veliko večji obdavčitvi superbogatih, če se resnično želimo spopasti z naraščajočo neenakostjo.

Mislim tudi na prihodnje generacije. Prav verjetno je, da jim bomo zapustili zelo obremenjeno okolje, uničene habitate in globoko razdeljeno družbo. Tega ne smemo dopustiti. Zato uresničitev razvojne pravičnosti niso le oddaljene sanje. Postala bo resničnost, takoj ko se tisti z denarjem zavedo, da bodo njihove naložbe v trajnostni razvoj in razvojno pravičnost prinesle dolgoročne koristi. Brez trajnostnega in enakopravnega razvoja naša civilizacija nima prihodnosti.

Na koncu, upam, se vsi lahko strinjamo vsaj o eni stvari: če želimo živeti bolje, se moramo zavedati, da sta nedeljiva mir in človekovo dostojanstvo za vse vrednoti, ki nista naprodaj. Vlagati moramo v oba. Vlaganje v razvoj in v ekološko trajnostni način življenja, ki omogoča enemu delu svetovnega prebivalstva, da ima več in živi bolje, ter drugemu, da ima manj in živi bolje, je najboljša naložba, s katero človeštvo lahko ohrani politično stabilnost ter mednarodni mir in varnost.

In ko govorimo o miru, še moja zadnja misel.

Letošnje leto je leto olimpijskih iger. Kot vsi vemo, so igre tesno povezane z zgodovino Grčije, dežele, prežete s strastjo do športa, tako kot je Slovenija. Na olimpijskih igrah v antični Grčiji tekmovalcev niso vznemirjale vojne. Vsak od nas, ne glede na to, od kod prihaja, mora brez oklevanja opomniti vojskujoče se strani po svetu na to častitljivo tradicijo. Ne le ob tej priložnosti. Ne le v Generalni skupščini Združenih narodov. Ampak vsak dan, tukaj in povsod. Hvala.